

Ügyszám: **1123/B/2005**
Keltezés: **Budapest, 2008.05.06 12:00:00 de.**
Előadó bíró: **Bragyova András Dr.**
Közlöny információ:
AB közlöny: **XVII. évf. 5. szám**

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 5/A.-5/F. §-ai alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Indokolás

I.

Az indítványozó a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: Médiatörvény) II. Fejezet A. Része 1/A. Című, A kiskorúak védelméről szóló 5/A.-5/F. §-ai alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.

Indokolása szerint a támadott rendelkezések (egyrészt a műsorszámoknak a kategóriába sorolásával, továbbá ezen kategóriáknak a képernyőn a műsorszám teljes ideje alatti piktogramokkal történő megjelenítésével) elveszi a szülőktől a döntési jogot arra nézve, hogy maguk ítélik meg, mely műsorszámok befolyásolják károsan gyermekük fejlődését. Ezzel sérül a szülőknek az Alkotmány 67. § (1) bekezdésében [valójában az Alkotmány 67. § (2) bekezdésében] rögzített, a gyermekük nevelése szabad megválasztásának a (továbbiakban: a szülők nevelési) joga.

Az indítványozó utal arra, hogy a piktogramok megjelenítése a cenzúrázottság érzetét kelti, az indítvány azonban arra vonatkozóan nem tartalmaz kérelmet, hogy ezzel összefüggésben az Alkotmány mely szakasza, milyen alkotmányos indokkal sérül.

A támadott rendelkezések folytán sérülni véli az indítványozó az Alkotmány 59. § (1) bekezdésébe foglalt magánlakás sérthetetlenségéhez való jogát, továbbá hivatkozott még az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére. Érvelése szerint az Alkotmány 59. § (1) bekezdésének sérelme annak folytán következik be, hogy a piktogramok képernyőn történő megjelenítése a műsorokat élvezhetetlenné teszi.

II.

1. Az Alkotmány indítvánnyal érintett rendelkezései:

„8. § (2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

„59. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.”

„67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

(2) A szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák.”

2. A Médiatörvény indítvánnyal támadott rendelkezései:

„1/A. Cím

A kiskorúak védelme

5/A. § (1) A műsorszolgáltató - a műsorelőzetes, a hírműsorszám, az időszzerű eseményekkel foglalkozó műsorszám, a sportműsorszám, valamint a reklám kivételével - valamennyi, általa közzétenni kívánt műsorszámot a közzétételt megelőzően az 5/B. § szerinti kategóriák valamelyikébe sorolja.

(2) A műsorelőzetes nem tehető közzé olyan időszakban, amikor az általa bemutatott, ismerttetett műsorszám nem lenne közzétehető.

(3) Időszzerű eseményekkel foglalkozó műsorszám, sportműsorszám, illetve reklám nem tehető közzé olyan időszakban, amelyben tartalmának megfelelő kategóriába sorolása esetén közzétételének - előre láthatóan - nem lenne helye.

5/B. § (1) Azt a műsorszámot, amely korhatárra tekintet nélkül megtekinthető, az I. kategóriába kell sorolni.

(2) Azt a műsorszámot, amely tizenkét éven aluli nézőben félelmet kelthet, illetve amelyet koránál fogva nem érthet meg vagy félreérthet, a II. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenkét éven aluliak számára a megtekintése nagykorú felügyelete mellett ajánlott.

(3) Azt a műsorszámot, amely alkalmas a tizenhat éven aluliak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy közvetett módon utal erőszakra, illetve szexualitásra, vagy témájának meghatározó eleme az erőszakos módon megoldott konfliktus, a III. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenhat éven aluliak számára nem ajánlott.

(4) Azt a műsorszámot, amely alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy meghatározó eleme az erőszak, illetve a szexualitás közvetlen, természetes ábrázolása, a IV. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizennyolc éven aluliak számára nem ajánlott.

(5) Azt a műsorszámot, amely alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének súlyosan kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy pornográfiát vagy szélsőséges, illetve indokolatlan erőszakot tartalmaz, az V. kategóriába kell sorolni.

5/C. § (1) A II. kategóriába sorolt műsorszám tizenkét éven aluliaknak szánt műsorszámként, illetve ilyen műsorszámok között nem tehető közzé, egyébként megfelelő jelzéssel bármikor közzétehető.

(2) A III. kategóriába sorolt műsorszám megfelelő jelzéssel ellátva 21.00 és 05.00 óra között tehető közzé.

(3) A IV. kategóriába sorolt műsorszám csak 22.00 és 05.00 óra között tehető közzé, megfelelő jelzés feltüntetésével.

(4) Az V. kategóriába sorolt műsorszám nem tehető közzé.

5/D. § (1) Műsorszám - e törvényben meghatározott kivételekkel - csak a kategóriájának megfelelő módon tehető közzé.

(2) A műsorszám közzétételének kezdetekor közölni kell annak minősítését.

(3) Az egyes műsorszámok közzétételekor a kategóriájuknak megfelelő jelzést piktogram formájában a képernyő valamelyik sarkában is meg kell jeleníteni úgy, hogy az a műsorszám teljes időtartama alatt látható legyen. Az I. kategóriába tartozó műsorszámok esetében a jelzést nem kell feltüntetni. Rádiós műsorszolgáltatóknál jelzést nem kell alkalmazni.

5/E. § Televíziós műsorszolgáltató műsorát közlő sajtótermékben valamennyi műsorszám 5/B. § szerinti minősítését jól látható módon fel kell tüntetni.

5/F. § Az 5/B. § szerinti minősítésnél irányadó szempontokat, az egyes műsorszámok közzététele előtt és közben alkalmazandó jelzéseket, illetve a minősítés közlésének módját az Országos Rádió és Televízió Testület - eljárására kötelező jelleggel - legalább kétharmados többséggel hozott állásfoglalásban határozza meg, amelyet a kultúráért felelős miniszter által vezetett minisztérium hivatalos lapjában közzétesz."

III.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az indítványozó a Médiatörvény 5/A.-5/F. §-aiban megfogalmazott rendelkezései, különösen pedig a műsorszolgáltatóknak a közzétenni kívánt műsorszámoknak a közzétételt megelőző kategóriába sorolását, valamint azoknak a műsorszám teljes ideje alatt piktogram formájában történő feltüntetését az Alkotmány 67. § (2) bekezdésébe, azaz a szülőknek a gyermekük nevelése megválasztásához való jogába ütközőnek véli.

Az Alkotmánybíróság már több határozatában foglalkozott az Alkotmány 67. §-ának tartalmával. Ennek során kifejtette, hogy az Alkotmány 67. § (1) bekezdése, mely a gyermek alapvető jogait rögzíti, a család (szülők), az állam és a társadalom

alapvető kötelezettségeit is megszabja (995/B/1990. AB határozat, ABH 1993, 515, 524.). Megállapította továbbá, hogy az Alkotmány 67. § (1) bekezdése (valamint az Alkotmány 15. és 16. §-ai) az állam intézményvédelmi kötelezettségét alapozza meg, mely a legkülönbözőbb állami kötelezettség-teljesítésekben nyilvánul meg. E kötelezettségek formája, módja, mértéke azonban az alkotmányi rendelkezésből nem következik [731/B/1995. AB határozat; ABH 1995, 801, 807.].

Az Alkotmánybíróság a 429/B/2001. AB határozatában (szülői felügyelet megszüntetésének és szüneteltetésének intézményével összefüggésben) azt is kifejtette, hogy az Alkotmány 67. §-ába foglalt szülői jogoknak a természetes korlátját jelentik a gyermek jogai, akinek mind családja, mind az állam és a társadalom részéről joga van a védelemre és gondoskodásra. Ha a szülők jogaikkal visszaélnék, és nem védelmet és gondoskodást nyújtanak gyermeküknek, hanem felróható magatartással súlyosan veszélyeztetik, az államnak a szülővel szemben is védelmeznie kell a gyermeket (ABH 2005, 987, 992.).

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint jelen esetben (hasonlóan a 995/B/1990. AB határozathoz) az Alkotmány 67. §-ából kiindulva a Médiatörvény támadott rendelkezéseit sem elsősorban a szülők jogai (mint neveléshez való joguk), hanem a gyermekeknek az alapvető alkotmányos jogaiból (a megfelelő szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges jogából) kiindulva kell vizsgálni.

Az Alkotmánybíróság (a gyermek egyesülési jogának és a megfelelő testi és szellemi fejlődéséhez fűződő jogának egymáshoz való viszonyával összefüggésben) a 21/1996. (V. 17.) AB határozatában megállapította, hogy „[a] gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön [Alkotmány 67. § (1) bekezdés] az állam alkotmányos kötelességét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére. (...) Az Alkotmány 67. § értelmében az államnak a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kockázatvállalásoktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére nézve” (ABH 1996, 74.).

A határozat kifejtette továbbá azt is, hogy „[a] gyermekek esetében (...) maga az Alkotmány és a nemzetközi egyezmények teszik állami kötelességgé a gyermek fejlődési útjának megóvását a veszélyektől és kockázatoktól, éppen annak érdekében, hogy felkészülhessen a felelős és tájékozott döntésekre, mielőtt életkorával vélelmezett érettsége erre képessé teszi.” [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74, 80.]

Jelen esetben a Médiatörvény vitatott szabályozása azonban a

fentiek szerinti, a szülők nevelési jogát korlátozó rendelkezéseket nem tartalmaz.

A törvényjavaslat indokolása a Médiatörvény önálló, 1/A. Címének bevezetését a 97/36/EK irányelv új követelményeinek a hatályos joganyagba történő bevezetésével magyarázza. Annak módosítása ugyanis a 89/552/EGK irányelv kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezéseire nézve további korlátozásokat állapított meg.

A Médiatörvény 5/A. §-a a műsorszolgáltatók számára valamennyi általuk közzétenni kívánt műsorszám (a műsorelőzetes, a hírműsorszám, az időszerű eseményekkel foglalkozó műsorszám, a sportműsorszám, valamint a reklám kivételével) esetében még a közzétételt megelőzően minősítési kötelezettséget állapít meg. Eszerint a műsorszámokat a kiskorúakra való veszélyességtől függően I-V-ig terjedő kategóriákba kell besorolni. A Médiatörvény 5/B. §-a állapítja meg azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák, hogy az adott műsorszám milyen feltételek mellett tehető közzé.

Az 5/C. §-a az egyes kategóriákra nézve állapítja meg a közzététel feltételeit. A közzététel korlátozása attól függően szigorúbb illetve enyhébb (vagy tiltó), hogy az adott műsorszám milyen mértékben alkalmas a kiskorúak fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására. A Médiatörvény 5/D-5/E. §-ai a kategóriának megfelelő közzétételről, továbbá azoknak a műsorszolgáltatás teljes ideje alatt a piktogramok formájában történő feltüntetéséről, továbbá a televíziós műsorszolgáltató műsorát közlő sajtótermékben valamennyi műsorszám kategóriájának megfelelő minősítésének a feltüntetéséről rendelkezik. A törvényjavaslat indokolása szerint ezek a rendelkezések biztosítják azt, hogy mind a kiskorúaknak, mind szüleiknek lehetőségük legyen a bemutatott műsorszámok esetlegesen káros tartalmáról tudomást szerezni, és ennek ismeretében eldönteni azt, hogy a kérdéses műsorszámot meg kívánják-e tekinteni, illetve megengedik-e annak megtekintését (meghallgatását) a kiskorú gyermek számára. Ezáltal a szülő és az állam közös felelőssége valósul meg. Végül a kifogásolt rendelkezések közül az 5/F. § felhatalmazza az ORTT-t, hogy az egyes kategóriák részletes ismérveit, valamint a minősítés közlésének módját saját eljárására kötelező jelleggel állásfoglalásban határozza meg.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a fentiekben ismertetett Médiatörvény 5/A-5/F. §-ainak rendelkezései sem a gyermekeknek az Alkotmány 67. § (1) bekezdésében rögzített jogaira, sem a szülők nevelési jogára nézve nem tartalmaznak korlátozásokat (nem keletkeztetnek jogi kötelezettséget sem a szülőkre, sem a kiskorú gyermekekre nézve), mivel kizárólag a műsorszolgáltatókat kötelezik a műsorszámok fenti kategóriák szerinti minősítésére, ennek megfelelő közzétételére, illetve a műsorszámon történő megjelenítésére. Az előzetes tájékoztatókban megjelenített figyelmeztetések, illetve a műsorszámokon feltüntetett piktogramok a szülők számára csupán tájékoztatásul szolgálnak arra nézve, hogy az adott műsorszám

alkalmas-e a kiskorú fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására. Ugyanakkor ezek a rendelkezések nem veszik el a szülőktől a döntési jogot arra nézve, hogy a kiskorú gyermekük számára a műsorszám megtekintéséről (meghallgatásáról) vagy akár annak tiltásáról a nevelési joguk részeként önállóan határozzanak. A műsorszámok figyelemfelkeltő, fentiek szerinti megkülönböztetése a szülők tájékoztatásán túl segítséget nyújt(hat) a kiskorúaknak abban, hogy a műsorszámok közötti választás során a fizikai, szellemi és erkölcsi fejlődésüknek megfelelő műsorszám egyértelműen beazonosítható legyen számukra.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Médiatörvény támadott rendelkezései nem sértik az Alkotmány 67. §-át, ezért az indítványt ebben a részében elutasította.

2. Az indítványozó a Médiatörvény 5/A-5/F. §-ai folytán az Alkotmány 59. § (1) bekezdése, valamint az Alkotmány 8. § (2) bekezdése sérelmét is állította.

Az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezte az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében foglalt, a magánlakás sérthetetlenségéhez való jog tartalmát. Az Alkotmánybíróság az 1115/B/1995. AB határozatában kifejtette: a magánlakás sérthetetlenségéhez való jog alapjognak minősül.

Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja”. Az alapvető jogok korlátozására vonatkozóan a 11/1992. (III. 5.) AB határozat elvi jelentőséggel állapította meg a következőket: „Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint alapjog és szabadság tartalma törvénnyel csak más alapjog, vagy alkotmányos érték védelme érdekében elkerülhetetlen esetben, szükséges mértékben és arányos módon korlátozható”. (ABH 1992, 77, 85.)

Az 1115/B/1995. AB határozatában az Alkotmánybíróság megállapította: „A magánlakás sérthetetlenségéhez való alapjog az emberi méltósághoz való jog, mint általános személyiségi jog alkotó elemeinek egyik, az Alkotmány által nevesítetten biztosított alakzata, amely a magánszféra egyik jelentős összetevőjének sérthetetlenségét alapozza meg. Ez az alapjog egyaránt kapcsolódhat a tulajdonos, a birtokos és más jogos lakáshasználó, így pl. a lakásbérlő, a társbérlő, az albérlő stb. valamely konkrét lakást érintő jogához. A magánlakás sérthetetlenségéhez való alapjog – mint a negatív jellegű alapjogok általában – nem valamely szolgáltatás igénybevételeire, nem is meghatározott aktivitás kifejtésére jogosít, hanem a védett tárgykörben a kívül állók bizonyos zavaró, beavatkozó, sértő megnyilvánulásaitól való mentességre és a mentesség állami védelmére jogosít” (ABH 1996, 551, 552.).

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy sem az indítványozó alkotmányossági érvként megjelölt indokai (a műsorok folyamatos piktogramokkal való ellátása rontja a műsorszolgáltatók által

sugárzott műsorok minőségét, így mintegy hibás áru vásárlására kényszeríti a vevőket; az üres VHS kazetták és DVD lemezek árába beépített szerzői jogdíj alapján a vásárlók jogot szereznek az ott játszott filmek eredeti minőségben, zavaró jelek nélküli rögzítéséhez), továbbá maga az indítvány által megjelölt kifogásolt rendelkezések és az Alkotmány 59. § (1) bekezdése, valamint az Alkotmány 8. § (2) bekezdése között nincs értékelhető alkotmányjogi összefüggés. Mivel sem a Médiatörvény támadott rendelkezései, sem az arra vonatkozó indítványi érvek a fentiek szerinti zavaró, illetve beavatkozó magatartást a mindenkor lakáshasználó konkrét lakást érintő jogára nézve nem tartalmazznak, ezért az indítványt ebben a részében az Alkotmánybíróság érdemi alkotmányossági összefüggés hiányában utasította el.

Dr. Bihari Mihály
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András
előadó alkotmánybíró

Dr. Holló András
alkotmánybíró

Dr. Kiss László
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás
alkotmánybíró

Dr. Lévy Miklós
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter
alkotmánybíró

Dr. Trócsányi László
alkotmánybíró